

INHOUD

DEEL EEN

DE BESTELWAGEN | 1959 9

DEEL TWEE

DORVEI | 1961 139

DEEL DRIE

COOL IT BABY | 1964 259

DE BESTELWAGEN

1959

*'Als het om misdaad ging was
Carney niet meer dan een
dilettant...'*

EEN

Zijn neef Freddie had hem op een zwoele avond in het begin van juni bij de kraak betrokken. Ray Carney had zo'n dag gehad waarop hij steeds van hot naar haar reed, van noord naar zuid, de hele stad door. Voortdurend onderweg. Eerst naar Radio Row, om de laatste drie radiomeubels, twee van RCA en eentje van Magnavox, af te leveren en de tv op te pikken die hij daar voor reparatie had achtergelaten. Die radiomeubels was hij liever kwijt dan rijk, want hij had er in anderhalf jaar tijd niet één meer verkocht, hoe ver hij ze ook had afgeprijsd of hoe hard hij ook soebatte. Nu namen ze alleen maar de ruimte in de kelder in beslag die hij nodig had voor de nieuwe fauteuils van Argent die volgende week werden afgeleverd en voor wat hij die middag zou meenemen uit de flat van die overleden mevrouw. Drie jaar geleden vlogen die radiomeubels de deur uit, nu waren de gladde, mahoniehouten kasten ingepakt in gewatteerde dekens en zaten ze met leren riemen vastgesnoerd in de laadbak. De open bestelwagen hotste over de vreselijke, smalle rijstrook van de West Side Highway.

Net die ochtend had er in de *Tribune* weer een artikel gestaan waarin werd gepleit voor de afbraak van de verhoogde snelweg. De smalle en slordig bestrate weg was vanaf het begin één grote el-

lende geweest. Op mooie dagen stonden de auto's bumper aan bumper en was het één kakofonie van getoeter en gevloek, en op regenachtige dagen vormden de gaten in het wegdek verraderlijke bassins met een akelige modderbrij. De vorige week was er een klant de winkel binnengekomen wiens hoofd als een mummie was omwikkeld met verband. Hij had een brok steen dat van de balustrade was afgebrokkeld op zijn knar gekregen toen hij onder dat vervloekte ding door was gelopen. Hij zei dat hij er een zaak van ging maken. Carney had gezegd dat hij in zijn recht stond. In de buurt van Twenty-Third Street verdwenen de wielen van de bestelwagen ineens in zo'n krater en was hij bang dat een van de RCA's uit de laadbak zou vliegen, zo de Hudson in. Hij was dan ook blij toen hij eindelijk zonder ongelukken bij Duane Street de Highway af kon.

De man die Carney op Radio Row moest hebben had een zaak halverwege Cortlandt Street, net voorbij Greenwich Village, in het drukste gedeelte. Hij vond een parkeerplek voor Samuel's Amazing Radio – WIJ REPAREREN ALLE MERKEN – en ging kijken of Aronowitz er was. Vorig jaar had hij hier twee keer midden op de dag na de hele rit voor een dichte deur gestaan.

Als je hier een paar jaar geleden langs de afgeladen etalages liep was het net alsof je aan de afstemknop van de radio draaide: bij de ene winkel blèrde jazz uit de hoornluidsprekers, bij de andere Duitse symfonische muziek, bij de volgende ragtime, enzovoort. S & S Electronics, Landy's Top Notch, Steinway the Radio King. Tegenwoordig hoorde je voornamelijk rock-'n-roll in een wanhopige poging tieners te lokken en stonden de etalages propvol met televisietoestellen, de laatste wonderen van DuMont, Motorola en de rest. Radiomeubels van licht hardhout, de gestroomlijnde nieuwe draagbare radio's en de drie-in-één hifi-combinaties, met – heel slim – een televisietoestel, een radio-ontvanger en draaitafel in één kast. Wat niet was veranderd was Carneys slingerende parcours over de stoep om de reusachtige bakken en emmers met

elektronenbuizen, transformatoren en condensatoren heen, die thuisknutselaars uit heel New York en omgeving aantrokken. Alle denkbare onderdelen, alle merken, alle modellen, en tegen betaalbare prijzen.

Op de plek waar vroeger de verhoogde spoorlijn van Ninth Avenue liep zat een gat in de lucht. Daar ontbrak het spoor. Zijn vader had hem, toen hij klein was, op een van diens geheimzinnige boodschappenrondes hier een paar keer mee naartoe genomen. En nog altijd meende Carney soms dat hij de trein voorbij hoorde ratelen, boven de muziek en het gesjacher op straat uit. Aronowitz stond met een loep in zijn oogkas geklemd over de glazen dekplaat van de toonbank gebogen aan een van zijn speeltjes te morrelen. ‘Meneer Carney.’ Hij hoestte.

Er waren niet veel witte mensen die meneer tegen hem zeiden. Niet in dit deel van de stad in elk geval. De eerste keer dat Carney voor zaken naar de Row was gekomen, hadden de roomblanke winkelbedienden gedaan alsof ze hem niet zagen en waren ze hobbyisten gaan helpen die na hem waren binnengekomen. Hoe hij ook zijn keel schraapte of gebaarde, hij bleef een zwarte schim, in elke volgende winkel had hij dezelfde vernedering te slikken gekregen, totdat hij de zwarte ijzeren treetjes naar Aronowitz & Sons had bestegen en de winkeleigenaar had gezegd: ‘Waar kan ik u mee helpen, meneer?’ Waar kan ik u mee helpen in de zin van *Waar kan ik u mee helpen?* En niet in die van *Wat moet je hier?* Ray Carney had in de loop van de jaren alle verschillende vormen leren onderscheiden.

Die eerste dag had Carney hem verteld dat hij een radio had die gerepareerd moest worden; hij was net met zijn nevenhandel in in goede staat verkerende tweedehands gebruiksgoederen begonnen. Toen hij probeerde uit te leggen wat eraan schortte had Aronowitz hem het zwijgen opgelegd en meteen de kast openge maakt. Bij zijn volgende bezoeken had Carney geen moeite meer gedaan en stilzwijgend de radio’s voor de maestro neergepoot,

zodat die er zijn lusten op kon botvieren. Dat ging volgens het vaste patroon van zwaar gezocht en gesteun terwijl hij onderzocht wat eraan schortte, gevolgd door gepor met en geflikker van zil-verkleurig gereedschap. Met zijn multimeter testte hij zekeringen en weerstanden, hij mat voltages en rommelde vervolgens door de bakken zonder label in de stalen archiefkasten die langs de muren van zijn in schemerduister gehulde winkel stonden. Als het om iets groots ging, maakte Aronowitz een slag met zijn draaistoel en sjokte onder nog meer gesteun naar de werkplaats achter in de zaak. Hij deed Carney denken aan een eekhoorn in het park, die holderdebolder achter verloren noten aan ging. Misschien dat de andere eekhoorns van Radio Row deze handelwijze konden duiden, maar voor deze gewone burger was het onvoorspelbaar dierlijk gedrag.

Vaak ging Carney verderop in de straat een ham-kaassandwich eten, zodat de man ongestoord zijn gang kon gaan.

En altijd slaagde Aronowitz erin het euvel te verhelpen, het juiste onderdeel te vinden. Moderne technologie bracht de man echter in verlegenheid, en meestal moest Carney de volgende dag terugkomen om het tv-toestel op te halen, of pas de volgende week, als de nieuwe beeld- of gloeikathodebuis binnen was. Omdat hij het vertikte een straat verderop bij een concurrent te gaan vragen of die hem aan eentje kon helpen. Daarom kwam Carney daar die ochtend terecht. Omdat hij daar de vorige week de 21 inch Philco had afgegeven. En als het meezat zou de oude baas de radiomeubels van hem willen overnemen.

Carney droeg een van de grote RCA's de winkel in en ging terug om de volgende te halen. 'Anders had ik mijn hulpje je wel laten helpen,' zei Aronowitz, 'maar ik heb moeten bezuinigen op zijn uren.'

Dat hulpje, Jacob, een bokkige, pokdalige tiener uit een bouwvallige woonkazerne in Ludlow Street, werkte daar voor zover Carney wist al meer dan een jaar niet meer. En de toevoeging

'& Sons' op de winkelruit was ooit een wens voor de toekomst geweest – zijn vrouw was lang geleden teruggegaan naar Jersey, waar ze was ingetrokken bij haar zuster –, maar bluf en bravoure waren geen enkele zaak op Radio Row vreemd. De Beste Van De Stad, Waar Voor Uw Geld, Nergens Goedkoper. Een paar decennia geleden had de elektronica-hausse de buurt veranderd in het strijdtoneel van immigrantenwedijver. Je hangt een naambord op, verzint een slogan en je ontworstelt je aan het ratjetoe van de verpauperde wijk. En als het een beetje loopt open je ergens anders een tweede zaak of breek je de zaak door naar de winkel ernaast die op de fles is gegaan. Daarna draag je de zaak over aan je zonen en ga je rentenieren in een van die nieuwe buitenwijken op Long Island. Als alles een beetje loopt.

Carney vond dat Aronowitz het 'Sons' moest laten vallen en iets hippers moest kiezen: Atoom TV & Radio of Turbo Elektronica. Maar dat zou een omkering van hun verhouding betekend hebben, want het was Aronowitz die hem van advies diende, van de ene ondernemer aan de andere, meestal van het slag 'geneesheer, genees uzelf'. Carney had geen enkele behoefte aan tips van de oude baas op het gebied van de boekhouding en marketingstrategie. In zijn kantoor hing naast de gesigioneerde foto van Lena Horne zijn op Queens College behaalde bul bedrijfseconomie.

Carney wist de drie radiomeubels binnen te krijgen. Het was lang niet zo druk op de trottoirs van de Row als vroeger.

'Nee, ze zijn niet stuk,' zei Carney toen Aronowitz zijn gereedschapsetui uitrolde. Het etui was van groen vilt en voorzien van allerlei vakken. 'Ik dacht dat u ze misschien zou willen hebben.'

'En er is niks mis met ze?' Alsof iets wat het gewoon deed volslagen buitenissig was.

'Ik dacht, als ik toch die tv kom ophalen, kan ik net zo goed kijken of u misschien interesse hebt.' Je zou natuurlijk kunnen zeggen: wat moet een radioreparateur met een radio die het doet, maar daar stond tegenover dat elke ondernemer wel een neven-

handeltje had. En hij wist dat dat zeker gold voor Aronowitz. ‘Misschien voor de losse onderdelen?’

Aronowitz liet zijn schouders hangen. ‘Onderdelen. Ik kom om in de onderdelen. Wat ik niet heb zijn klanten, meneer Carney.’

‘U hebt mij, Aronowitz.’

‘Ja, ik heb u, meneer Carney. En op u kan ik staat maken.’ Hij vroeg hoe het met Carneys vrouw en dochter ging. Een kind op komst? Mazzeltof. Hij streek met een duim over zijn zwarte bretels en dacht na. Stofdeeltjes krioelden in het licht. ‘Ik ken iemand in Camden,’ zei Aronowitz, ‘die in die dingen gespecialiseerd is. Hij is gek op RCA’s. Misschien dat hij geïnteresseerd is. Maar ik weet het niet. Als u ze hier laat staan vertel ik u de volgende keer hoe het is afgelopen.’ Dan was er nog de Magnavox. Notenhouten kast, 18 inch luidspreker, platenwisselaar van Collaro. En drie jaar terug een knaller. ‘Laat die ook maar staan, we zien wel.’

De oude baas had er altijd een beetje mistroostig uitgezien, met hangwangen en hangende oogleden, en een al even mistroostige, lusteloze houding. Alsof de apparaten hem al die uren dat hij over ze gebogen stond bij zich naar binnen zogen. Die neerwaartse trekkracht was de laatste tijd snel sterker geworden, nu hij zich had neergelegd bij de feiten van zijn leven. De handel was veranderd, de klanten waren getransformeerd tot nieuwe wezens en zijn ambitie viel in werkelijkheid nogal tegen.

‘Ik heb die tv hier voor u,’ zei hij. Hij hoestte in een verbleekte gele zakdoek. Carney liep met hem mee naar het achterste deel van de zaak.

De naam van de winkel, die in strakke, gouden letters op het etalageraam geschilderd stond, beloofde één ding, het sjofele voorste winkelgedeelte iets heel anders, terwijl deze ruimte nog weer iets anders uitstraalde, iets volstrekt spiritueels. De sfeer was anders, somber maar gewijd, en alle gedruis van Radio Row was hier verstomd. Gedemonteerde ontvangers, beeldbuizen van verschillend formaat en het binnenwerk van diverse apparaten lagen

op overvolle metalen schappen. In het midden van de ruimte stond een werkbank waarvan het lege, fel uitgelichte deel van het met krassen overdekte hout op de volgende patiënt lag te wachten, met daaromheen keurig gerangschikt allerlei gereedschappen en vierkante, hoekige meetinstrumenten. Vijftig jaar geleden had het gros van de spullen in dit vertrek nog niet bestaan, had nog slechts een vaag idee zich aan de periferie van de verbeelding van een enkele uitvinder bewogen, en toen ineens waren er vertrekken als deze, waar mannen het mysterie intact hielden.

Tot het volgende zich aandiende.

Op de plek waar de werktafel van het hulpje had gestaan stond nu een opklapbed waarop een losgewoelde wollen deken in de vorm van een s lag. Sliep hij hier soms? Toen de radioman hem voorging, zag Carney dat die nog meer was afgevallen, en even overwoog of hij de man zou vragen hoe het stond met zijn gezondheid. Hij zag er echter van af.

Bij de winkeldeur had Aronowitz een uitstalling van transistor-radio's die helemaal verstoofd was, maar achter in de zaak maakten de dingen voortdurend plaats voor andere. Carneys Philco 4242 stond op de vloer. Freddie had hem op een piepend steekwagentje Carneys winkel in gereden en gezworen dat hij echt tiptop in orde was. Er waren dagen dat hij zijn neef net zo lang het mes op de keel wilde zetten tot hij zijn leugen bekende, maar op andere was zijn genegenheid voor de jongen zo groot dat het geringste spoor-tje van achterdocht hem al een gevoel van schaamte bezorgde. Toen Carney de tv had aangesloten en het toestel had aangezet, werd hij slechts beloofd met een witte stip in het midden van het scherm en een gemelijk gebrom. Hij had niet gevraagd hoe Freddie aan het ding was gekomen. Dat vroeg hij nooit. Wanneer Carney ze goed prijsde verdwenen de tv's al snel uit de afdeling tweedehands.

'Ze zitten nog in de doos,' zei Carney.

'Wat? O, die.'

Naast de deur van het toilet stond een stapel van vier Silvertone-tv's, toestellen met een lichte houten kast van Lowboy en ontvangst van alle kanalen. Ze werden geproduceerd door Sears, en Carneys klanten zagen al vanaf hun jeugd op tegen Sears, toen hun ouders hun spullen uit een catalogus bestelden, omdat de witte mensen in hun steden in het Zuiden niets aan hen wilden verkopen of de prijs hoog opdreven.

'Daar kwam gisteren iemand mee aanzetten,' zei Aronowitz. 'Hij zei dat ze van een vrachtwagen waren gevallen.'

'De dozen zien er anders nog heel uit.'

'Ze zullen wel niet van erg hoog gevallen zijn.'

In de winkel kostten ze honderdneegenentachtig, met laten we zeggen nog eens twintig aan Harlem-toeslag in een zaak voor witte mensen, want overvragen deden ze niet alleen bezuiden de Mason-Dixonlijn. Carney zei: 'Ik zou waarschijnlijk voor eentje wel een koper kunnen vinden.' Voor honderdvijftig in termijnen zouden de toestellen pootjes krijgen en de winkel uit marcheren onder het zingen van 'The Star-Spangled Banner'.

'Je kan er twee krijgen. Dan schenk ik je de reparatie van de Philco. Dat was alleen een los kabeltje.'

Ze werden het eens over de tv's. Op weg naar de deur vroeg Aronowitz: 'Zou jij me willen helpen om die radiomeubels van jou naar achteren te brengen? Ik hou het voorin graag toonbaar.'

Eenmaal uptown nam Carney Ninth Avenue omdat hij met zijn nieuwe tv's achterin de Highway niet wilde riskeren. Drie radiomeubels kwijt en drie tv's rijker: geen slecht begin van de dag. Hij liet Rusty de toestellen uitladen en naar de winkel brengen en vertrok daarna naar het huis van de overleden mevrouw in 141st Street. Zijn lunch bestond uit twee hotdogs en een kop koffie in Chock Full o'Nuts.

* * *